

הלבנות נטילת ידים

ד דיני נטילת ידים וכו' כ"א סעיפים:

א כל אדם הקם ממשתו שחרית* בין עשה צרכיו בין לא עשה צרכיו צריך לרחוץ ידיו ברביעית הלוג מים מן הכלי¹ ואפילו אינו רוצה להתפלל² עד לאחר כמה שעות לפי שכל אדם כשהקב"ה מחויר לו נשמתו נעשה ככריה חדשה³ כמ"ש⁴ חרשים לבקרים כו' שהארם מפקד נשמתו עיפה והקב"ה מחויר לו חדשה והנועה⁵ כדי לעבוד להש"ת ככל יכולתו ולשרתו כל היום כי זה כל האדם⁶ לפיכך צריכים אנהנו להתקדש בקדושתו וליטול ידיו מן הכלי כדי לעבוד עבודתו ולשרתו כמו בהן שהיה מקדש ידיו מן הכיור בכל יום קודם עבודתו.

וכיון שצריך ליטול ידיו מן הכלי דוקא לכן יברך על נטילת ידים ולא על החיצת ידים מפני שהכלי שממנו נוטלם לידים⁷ נקרא נטלא בלשון חז"ל⁸ לכן היקנו בכריכה זו לשון נטילה להורות דצריך בלי⁹:

ב בנטילה זו אין צריך שיבואו המים על ידיו מכה אדם דוקא¹⁰ אלא אפילו שפשף ידיו בתוך כלי של מים עלתה לו נטילה:

ג אם אין לו כלי כלל¹¹ אלא רווחן ידיו במים שאובים שלא מן הכלי או שאין לו מים כדי שיעור רביעיית הלוג לא ימנע בשביל זה מלברך על נטילת ידים משום דלא פלוג רבנן כיון שרווחן ידיו במים הכשרים לנטילה.

אבל אם אין לו כלל מים הכשרים לנטילה¹² על דרך שיתבאר לקמן בס"ק¹³ אם אינו רוצה להתפלל עד לאחר זמן מרובה¹⁴ באופן שיסיח דעתו משמירת ידיו ויצטרך ליטול ידיו פעם אחרת כדי להתפלל¹⁵ אזי לא יברך כלל על נטילה זו¹⁶.

ואם אין לו מים כלל¹⁷ אם רוצה להתפלל מיד צריך לנקות ידיו קודם התפלה בצדור או בעפר או בקורה¹⁸ או בכל מידי דמנקי ויברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על נקיות ידים. ואם אינו רוצה להתפלל מיד אין צריך אפי' לנקות את ידיו אם שכב במלבושיו ויכול

וכאן הקול רבינו אף להתחלה. ועי' קובץ הע"כ תשע"ו ע' 75. וראה מהר"ב ס"ח ס"א "זריקת מים מהנורים מן הכלי". וראה גם לקמן ס"ח קכח סמ"ח. ובסדריו בסדר הנטילה פסק שכל נטילה הפסולה למערה אין לברך עליה בשחר. ולענין העברת רוח מונמאה עי' לקמן ס"כ.
יב דמ"א סעיף ג. מ"א ס"ק ה. פרי מגדים אשל אברהם ס"ק נ"ד. וראה לבוש סעיף א.
יג שו"ע סעיף א.
יד דמ"א ס"ק ה. ועי' תהלה סק"ג קובץ יג"ח (ג) ח"ו ע' מה.
טו כדלקמן ס"ח צב ס"ה. וראה לקמן ס"ח קכח ס"א.
טז ובמהר"ב ס"א ובסדריו (סדר הנטילה) פסק שלא יברך על נטילת ידים.
יז רא"ש שם. פור שו"ע ס"ב. וראה לקמן ס"ח צב סמ"ד. ועי' ד' שאול.
יח מ"א ס"ק כד. ספר חסידים סימן ה'.

א לבוש סעיף א.
ב שו"ת רשב"א ח"א ס"ח קכא.
ג דמ"א ס"ק ה.
ד רשב"א שם. מעט זר לנ"י גם במהר"ב מ"א (ולא נכח בריה דרש"י). לקמן דמ"ג. סידור בסדר הנטילה. ועי' לקו"ש ח"א ע' 185 ואילך. יד שאול.
ה ו איהו ג. כג.
ו מור סי' מו ע"ג מדרש תהלים כה, א. וראה לקמן סי' מו ס"ו.
ז קודמת יב, יג.
ח רא"ש ברבות פ"א ס"ח כג. רבינו ירוחם נתיב מז חלק ג. וראה גם לקמן ס"ח קכ"ד.
ט ראה חולין ק"ו, א ובכ"ז.
י שו"ת רשב"א ח"א ס"ח קכ"ד.
יא שו"ת רשב"א ח"א ס"ח קכא שגם בנ"י למערה מני בשמשך ידיו בכלי, כדע"ה הא' דלקמן ס"ח קכ"ג ס"ו.

כד הלכות נטילת ידים ד

לברך כן בלי נטילת ידים¹⁰ כל ברכות השחר דסתם ידים שאינו יודע להם שום מומאה אינן פסולות לברכה¹¹ שלא תיקנו רחיצת ידים אלא לקריאת שמע ותפלה בלבד¹².

אבל אם היה ישן על מפתו ערום¹³ אסור להוכיח [שום] שם מו' שמות שאינן נמחקין או להוציא דברי תורה מפיו¹⁴ עד שינקא את ידיו בכל מידי דמנקי משום דמסתמא נגע¹⁵ במקומות המכוסים¹⁶ שבאדם כגון שוק וידך וכיוצא בהם שיש בהם מלמולי ועשה שהידים עסקניות הן¹⁷:

ד אמרו החכמים¹⁸ כל הישן בלילה ששים נשימות¹⁹ [בין] שנסתלקה ממנו נשמתו כאה רוח הטומאה ושררה על גופו ומיד שניעור משינתו נסתלקה רוח הטומאה מן כל גופו חוץ מן ידיו שאין רוח הטומאה מסתלק מעליהם עד שישפוך מים על ידיו ג' פעמים על כל יד בפני עצמו²⁰ ולא ישפוך על יד אחת ג' פעמים רצופים אלא פעם א' על ימין ופעם א' על שמאל²¹ וכן יעשה ג' פעמים:

ה וקודם שיטלם²² על הרך שנתבאר לא יגע בידיו לפה שלא יתאלם ולא לאוננים שלא יתחרש ולא לעינים שלא יתחמא ולא לחוטם ולא לפה שלא יהא בעל פולחום דהיינו ריח החוטם והפה:

ו וכן לא יגע בידיו קודם נטילה במקום הקוה²³ וכן לא יגע לשום מאכל²⁴ או משקה²⁵ שלא ישמאם:

ז א"צ לנגב הידים אחר הנטילה של שחרית²⁶ ומותר לברך ברכת על נטילת ידים בלי נגיבו והוא הדין שאר כל הברכות וא"צ ליטול אלא האצבעות²⁷ ומיהו טוב שיטלם עד פרק הזרוע²⁸:

ח נטילת ידים שחרית אין נוטלין על גבי קרקע²⁹ אלא לתוך כלי וטוב שיהא כלי התחתון מאוס³⁰:

ט מים של נטילת ידים שחרית י אסור להשתמש בהם שום תשימש מפני שאסור ליהנות

שם. וכ"ה במהרי"ב סי' ד ס"ב. ובמקום שאפשר יודר אף מליגע במלבושיו, כדלעיל סי' א ס"ז. ומהרי"ב שם סי' ושי"ג.
לב סי' ס"ד. ד. וכ"ה במהרי"ב סי' ט"ז.
לג תשי"י יצוא עק, ב.
לד תשי"א שבת קמ"א.
לה ח"א סי' ג. ודלא כב"מ' לפעודה (לקמן סי' קנח ס"ז). והמנהג לברך כשהידים נגבות (משא"כ כגש"ו לפעודה – ע"י לקמן סי' קנח סמ"ז) מנובדות עד מקום פאות הראש ופירות (ע"י ספר המנהגים – חב"ד ע"ג, 2, ובתוספתן שם). וראה שער הבטנות ענין ברכת השחר. מ"א סי' ג.
לו סדר היום סדר כוננת נטילת ידים הובא במ"א סי' ק. וראה גם מהרי"ב סי' ד' ס"א ושי"ג.
לז מ"א שם. שער הבטנות ענין ברכת השחר. באר היטב סי' ג. וכ"פ בסידור גמ לעיכב. ולענין יתב"פ ע"י לקמן סי' תריג ס"ב. אג"ק ח"ג ע"י קמה.
לח שו"ע סעיף ח. וזכר וישב קפד, ב.
לט סדר היום שם הובא כח"א שם.
מ שו"ע ולבוש סעיף טו. וזכר שם. וראה ערו"י במים אחרונים לקמן סי' קפא ס"ב ושי"ג.

יט ש"ת רשב"א ח"א סי' קנג. שו"ע סעיף כג.
כ מ"א סי' כו. וכ"ה במהרי"ב סי' א ס"ז ושי"ג.
כא ראש פ"ט הברכות סי' כג. שו"ע סעיף כג. וראה לקמן סי' צב ס"ה ושי"ג.
כב רשב"א שם. שו"ע שם וב"מ סקב"ח. וכ"ה במהרי"ב סי' א ס"ז ושי"ג.
כג מ"א סי' צב סעיף ג.
כד מ"א סקב"ח.
כה ש"ת רשב"א ח"א סי' קנג. תשנה. שו"ע סעיף כא. וראה גם לקמן סי' צב ס"ז. וע"י קובץ העילוי תשע"ו ע' 91. תשפ"ע' 90.
כו שבת ד', א. ש"ת רשב"א שם סי' קנג.
כז ב"י. וזכר פ' ויגש ר"ג, א. פ' וישב קפד, ב. מעט זה גם במהרי"ב סי' א"ב ובסי' א' ס"ז ובסידור בסדר הנטילה. וראה לקמן סי' י"ד ובסידור בסדר הנטילה. דממעט זה לתוד לא יברך.
כח שיעורו ראה בני השלחן סי' ב' ס"ק א. ס' הטאמרים תס"ח ע' תקנ"ג.
כט שבת קמ"א.
ל ח"א סי' ג. שער הבטנות ענין ברכת השחר.
לא מור שו"ע ולבוש סעיף ג. שבת קמ"ג, ב' קמ"א. א. תשי"ג

הלכות נטילת ידים ד

כה

מהם מפני רוח רעה ששורה עליהן ולכן לא ילונם בבית וכן יזהר שלא ישכבם בבית ולא בשום מקום שעוברים שם בני אדם שמא יגע בהם אדם ויזקק:

י כשהוא נטול ידיו צריך ליטול יד ימינו תחלה ממעם שנתבאר כס' ב' ^א ולפי שמוכ הוא שמן יד ימין יבואו המים על ידיו לטהרם ממעם שנתבאר בוודר ^ב לפיכך יטול כלי של מים ביד ימינו ונתנו לשמאלו כדי שישפוך מים על ימינו תחילה ^ג:

יא ולא ישפוך לו על ידיו מו שעדיין לא נטל ידיו שחרית ^ד שנאמר ^ה והוא המהור על הטמא:

יב אם שכשך ידיו לתוך כלי של מים ^ו ג' פעמים בכלי אחד לא עלתה לו נטילה להעביר רוח רעה מעליהן שמיר ששכשך ידיו פעם ראשונה בתוך הכלי נטמאו כל המים שבכלי ^ז והיון כמי שזפכין ואם שכשך ידיו ג' פעמים בג' מימות מחולפים ^ח או בנהר ^ט דקמאי קמאי אולי להו והני אחרני נינהו יש להסתפק אם עלתה לו נטילה להעביר רוח רעה שעליהן וטוב שיחזור ויטלם כרינם מפני שאפשר שאין רוח רעה מסתלקת מהידים אלא ע"י עירוי ג' פעמים מהכלי ^י:

יג אם היה נייעור כל הלילה צריך ליטול ידיו מיד כשיאור היום ^{יא} אע"פ שבכל הלילה לא הסתו דעתו משמירת ידיו כגון שהניחן בבתי ידים אע"פ צריך ליטול ידיו מן הכלי בלא ברכה כשיאור היום ^{יב} מפני שאפשר דכשתקנו חכמים נטילת ידים בכל שחר ממעם שנתבאר בסעיף א' לא רצו לחלק בין ישן דנעשה בריה חדשה ללא ישן כלל ^{יג}:

יד המשכים קודם עמוד השחר ונטל ידיו טוב שיחזור ויערה על ידיו ג' פעמים כרינם כשיאור היום ^{יג} מפני שאפשר שלילה היא גורמת שישורה רוח רעה על הידים אפילו בלא שינה וכו"מ אפילו השכיב עצמו אח"כ לישן פעם ב' שינת קבע ^{יד} הוראי שורה רוח רעה על ידיו וצריך לערות עליהן ג' פעמים כשיקום ממטתו אע"פ כ' לא יברך על נטילה זו ^{טו} דלא תיקנו ברכת על נטילת ידים אלא כשנעשה בריה חדשה כמו שנתבאר בסעיף א' ובשינה זו השנית לא נעשה בריה חדשה הפעם א' נעשה בריה חדשה ולא כ' פעמים: **פז** אם ישן ביום שיעור ששים נשימות ^{טז} טוב שיערה על ידיו מים ג' פעמים מפני שאפשר שהשינה [היא] גורמת שתשרה רוח רעה על הידים אפילו ביום ^{יז}:

מא ס"ד וס"ג, ובגדה"ב ס"ד וש"ג. וכ"ה לקמן ס"ה קנה
 ס"ה וש"ג.
 מב ח"ב מדנ. ב.
 מג ש"ע סעיף י. וכ"ה בסדרו בסדר הנטילה. סדר נש"י
 לסעודה ס"ה.
 מד ש"ע פ' וישב קפד. ג. וראה גם סידור בסדר נטילה
 ג, ודור פ' וישב קפד. ג. וראה גם סידור בסדר נטילה
 ובסדר נש"י לסעודה ס"ה.
 מה בסדר פ' יט.
 מז ש"ע סעיף ב.
 מז ב"י מ"ז ס"ה ה. ונדלקמן ס"ה קס ס"א. וכ"ה בגדה"ב
 ס"ב. וראה תהליך ס"ח.
 מח ש"ע שם.
 מט מ"א ס"ה י.
 נ ב"י (במשמעות הדור פ' וישב שם). מ"ז שם. וראה לעיל
 מהר"ב ס"ב. סידור סדר הנטילה. וראה בני ציון ס"א

ס"ו סק"ג.
 נא ש"ע רמ"א סעיף יג. וראה מ"ז סמ"ק מ. וראה לקמן
 ס"ד (ג'). סידור סדר הנטילה שאין צורך ג' פעמים
 כי אם פעם אחת לתפלה.
 נב ראה גם לקמן ס"ה תעד ס"ג. וכ"ה בסידור שם שלא
 יברך על נטילת ידים. וראה אג"ק ח"ג ע' ד הוראה
 בחשאי לברך (בדעת הב"ח ד"ה וידק. הובא במ"א ס"ק
 יב).
 נג ב"י מ"ז ס"ק מ.
 נד ש"ע רמ"א סעיף ד. אהות חיים הלכות נטילת ידים
 ס"ו יא.
 נה מ"א ס"ק יג.
 נו וכ"ה בסידור בסדר הנטילה. וראה גם לקמן ס"ו ס"ח.
 נז ש"ע רמ"א סעיף מו. מ"א ס"ק יד.
 נח מ"ז ס"ק יא.

הלכות נשילת ידיים דה

מזו דוד המלך עליו השלום היה נוהר שלא לישן כל הלילה ששים נשימות רצופין⁹⁹ כדי שלא יטעום מעם מיתה רק היה מתנמנם כסוס עד חצות לילה¹⁰⁰ ובחצות לילה היה מתגבר כארי:¹⁰¹

וי יש נוהגין לרוחץ פיהם שחרית¹⁰² מפני הרירים שבתוך הפה כדי לכרך את שם הגדול בקדושה ובמחרה¹⁰³:

יך אלו דברים שהן צריכין נשילה במים דוקא¹⁰⁴ ולא בכל מידי דמנקי¹⁰⁵ אבל א"צ לערות על ידיו ג' פעמים¹⁰⁶ אלו הן הקם מהמטה¹⁰⁷ והיוצא מבית הכסא¹⁰⁸ ובמית המרחץ והנטול צפרניו והחולץ מנעליו בידיו¹⁰⁹ והנוגע ברגליו והנוגע בגופו בידו והחופף ראשו והנוגע בכינה¹¹⁰ והמשמש ממתו¹¹¹ ומי שמפלה כליו אפילו לא נגע בכינה שלא מצא¹¹² והחולץ בין הקברות¹¹³ ומי שנגע כמת אבל אם הלך אצל מת¹¹⁴ א"צ נשילה ומהו נהגו ליטול אפילו נכנס למת אחד¹¹⁵ והוא הרין המלוין אותו ומי שעשה אחת מכל אלו ולא נטל ידיו¹¹⁶ אם תלמוד חכם הוא תלמודו משתבח ואם אינו תלמוד חכם יוצא מדעתו:

יט המקין דם מהכתמים¹¹⁷ ולא נטל ידיו אח"כ מפחד ז' ימים ואינו יודע ממה מפחד המגלה שערו ולא נטל ידיו מפחד ג' ימים הנוטל צפרניו ולא נטל ידיו מפחד יום אחד:

ב הרוחץ פניו ולא נגבם יפה¹¹⁸ פניו מתבקעות או עולה בהם שחין ורפואתו לרוחץ הרבה במי תרדין:

כא רוחץ אדם פניו ותגליו ככל יום כשבל כבוד קונו¹¹⁹ שנאמר¹²⁰ כי בצלם אלהים עשה את האדם:

ה דין כוונת הברכות ובו ג' סעיפים:

א צריך לבוין בברכות פירוש המילות שמוציא מפיו¹²¹ וכשיזכיר השם יכוין פירוש קריאתו באלף דלת לשון אדנו"ת שהוא ארון הכל יכוין עור פירוש כתיבתו ביו"ד ה' לשון הוי"ה שהוא הית הוח ויהיה אבל במקום שגם כתיבתו הוא באלף דל"ת א"צ לבוין אלא שהוא ארון הכל:

נט שורע סעף פו. מ"א ס"ק מז. וראה הרת יחשע ב.

א.

ס ברבות ג. ב.

סא שורע סעף יז. אבדרהם דיני נפ"י הובא בב"י ס' ה.

כל בו ס' א וארחת חיים הלכות נפ"י מוס"י לא בשם

ר אשר מלולל בספר המנהגות. רבינו מנח הלכות תפלה

פ"ז הל' וראה גם ספר המנהגים – חב"ד ע' ג ושי"ג.

סב ספר המנהגות שם. אבדרהם וארחת חיים וכל בו

שם. רבינו מנח שם.

סג שורע סעף יח.

סד מ"א ס"ק יז. מרדכי פ"ה דברכות וע' לקמן ס' צו ס"ג.

סה מ"א ס"ק יח. סדר היום סדר כוונת נפ"י.

סו ע' קדושה בעקרית שבמפני למ"ב ב ס"א. קובץ אהלי

שם הל"ח ע' קלג.

סז ע' לקמן ס' קם ס"ז ושי"ג.

סח מ"א ס"ק יט. ודעינו אף אם אינן ממונפות, כדלקמן ס'

קבא כב"ז.

סט מחר"א. שורע שם. אבל ראה לקמן ס' צו ס"ג.

ע ראה גם סידור סדר ק"ש שעל המטה.

עא מ"א ס"ק כב.

עב מ"א ס"ק כ. תשובת מהר"ל סימן כג.

עג מ"א ס"ק כא.

עד מ"א שם.

עה ארחת חיים הלכות נשילת ידיים אות מ. שורע שם.

עו שורע סעף יט. פמח"ק קוב, א.

עז שורע סעף כ. שבת קלג, סע"ב. רש"י שם קלד רע"א.

עח שבת ג. ב ובש"י שם. מ"א ס"ק א. וע' לק"ש הפ"ז

ע' 279 בשו"ג. קובץ גידיות (ג). ח"י ע' מח.

עט בראשית מ. ו. וראה רש"י שבת שם.

סימן ה

א מור. שורע סעף א. וראה לקמן ס' קפח ס"ב – אם

ומרי מעקבת דכוונה.

ב ראה שהחידו"א פ"ד (עמ, רע"א). ספר המאמרים

מולקט ח"ד ע' ג ובע"ז 8. א"תק חפ"י ע' מ.

ג מ"א ס"ק א.